

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Bieruń Stary

Kod krajobrazu: 24-512.21-021

Położenie administracyjne: Gmina Bieruń, Powiat bieruńsko-lędziński

**Katowice, Warszawa
2025**

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Widok na małomiasteczkową zabudowę Bierunia Starego wraz z cennym elementem kulturowym –
drewnianym kościołem (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Bieruń Stary
ID	1902
Kod krajobrazu	24-512.21-021
Typ, podtyp krajobrazu	9a - Miejscowości z zachowanym układem historycznym
Typ rzeźby terenu*	B - Krajobrazy faliste
Kod mezoregionu*	512.21
Nazwa mezoregionu*	Równina Pszczyńska
Typ krajobrazu naturalnego*	Nizin
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Peryglacjalne: Wzgórzowe
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.3.1.m
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Tysko-Imieliński
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	5
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Niżowy łęg jesionowo-olszowy
Kod regionu historyczno-kulturowego*	I.E.8
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Konurbacja katowicka, region przemysłowy
Położenie administracyjne	Gmina Bieruń, Powiat bieruńsko-lędziński
Powierzchnia (ha)	127,65

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - miejscowości z zachowanym układem historycznym, obejmujący założenie urbanistyczne - część Bierunia Starego (dzielnicy miasta Bieruń), z położonym w centrum czworobocznym rynkiem, wokół którego znajduje się zwarta zabudowa, pochodząca z połowy i końca XIX w., a także z różnych okresów XX w. Współczesna zabudowa, dostosowana jest kubaturą i charakterem do zabudowy historycznej i wpisuje się w kontekst krajobrazu małomiasteczkowego. W związku z łącznością funkcjonalną i historyczną krajobraz zawiera także przylegający do Bierunia Starego od strony wschodniej obszar podmokłych zalewisk i niecek bezodpływowych w obrębie Potoku Stawowego i Potoku Ściernie.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na niepowtarzalne cechy kulturowe (zabytkowy układ urbanistyczny, grodzisko, cmentarz żydowski, drewniany kościół, zabytkowa grobla) oraz fizjonomiczne związane z wyniesioną groblą oraz terenami podmokłymi, świadczące o jego indywidualności, odrębności i wyjątkowości.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

O wartościach przyrodniczych obszaru decyduje głównie obszar niecek bezodpływowych, stanowiący pozostałości Wielkiego Stawu Bieruńskiego. Obecnie są to tereny podmokłe z płytkimi stawami, porośnięte roślinnością wodną i nadwodną, otoczone niewielkimi kompleksami leśnymi i mniejszymi skupiskami drzew. Na grobli znajduje się aleja klonów srebrzystych. Zachodnia granica jednostki przebiega wzdłuż rzeki Mlecznej, a ze wschodu na zachód przecina ją Potok Stawowy.

Walory kulturowe

Wartości kulturowe obszaru związane są z występowaniem zabytkowego układu urbanistycznego Bierunia Starego (wpisany do rejestru zabytków) oraz Zabytkowej Grobli w Bieruniu (najstarszy zabytek miejski z lat 1530-1535, renesansowe dzieło inżynierii wodnej). Cennym obiektem jest także Sanktuarium św. Walentego – kościół drewniany wraz z cmentarzem oraz kościół św. Bartłomieja Apostoła przy rynku. Do rejestru zabytków wpisane jest także średniowieczne grodzisko oraz XIX-wieczny cmentarz żydowski, znajdujące się na obrzeżach zabudowy miejskiej. Grobla oraz obszar Bierunia Starego objęte są ochroną jako Zespół parków kulturowych pod nazwami Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego i Park Kulturowy dla Obszaru Grobli.

Fizjonomia krajobrazu

Obszar cenny pod względem zwanego funkcjonalnie układu miasta wraz z przyległym obszarem grobli i terenów otwartych podmokłych. Obecny układ urbanistyczny rynku, przyległych ulic, podziałów parcelacyjnych jest odwzorowaniem średniowiecznej struktury osadniczej, z zabudową zwartą o jedno lub dwukondygnacyjnej bryle. Obszary zbiorników wodnych oraz terenów podmokłych na obszarze parku kulturowego dla Obszaru Grobli, tworzące wnętrza krajobrazowe, stanowią cenny element fizjonomiczny obszaru. Trasa spacerowa prowadząca szczytem grobli wraz z kładką pieszą nad ul. Chemików oferuje wglądy widokowe na stawy oraz centrum Bierunia Starego z dominującą wieżą kościoła. Kościół stanowi lokalną dominantę z niedługą osią widokową wzdłuż ul. Krakowskiej. Grobla stanowi czytelny liniowy element struktury miasta. Przez obszar przebiega żółty, turystyczny Szlak im. ks. Jana Kudery.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Rynek w Bieruniu Starym, widok na ratusz (na zachód); zabytkowy układ urbanistyczny – Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego (fot. Anna Żemła-Siesicka)

ZDJĘCIE NR 2

Widok wzdłuż ul. Krakowskiej na Kościół św. Bartłomieja Apostoła (na północ); zabytkowy układ urbanistyczny – Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego (fot. Anna Żemła-Siesicka)

ZDJĘCIE NR 3

Drewniany kościół – Sanktuarium Św. Walentego; Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego
(fot. Anna Żemła-Siesicka)

ZDJĘCIE NR 4

Widok na małomiasteczkową zabudowę Bierunia Starego wraz z dominującą wieżą kościoła
(fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Widok na pozostałości Wielkiego Stawu Bieruńskiego – Park Kulturowy dla Obszaru Grobli – tereny cenne pod względem przyrodniczym, kulturowym i fizjonomicznym (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

